

Doporučení pro vedení anestezie u

Pena-Shokeir syndrom

Název nemoci: Pena-Shokeir syndrom

ICD 10: 87.8

Synonyma: Pena-Shokeir syndrom, Typ I (OMIM 208150), sekvence deformace fetální akineze, kongenitální artrogrypóza multiplex s plicní hypoplázií.

Pena-Shokeir syndrom (PSS) (OMIM 208150) je vzácná, časně letální porucha s odhadovanou incidencí 1:12000 (1-3). Bylo popsáno přibližně sto případů (3). Poprvé popsali tuto poruchu Pena a Shokeir v roce 1974. Přestože první popisy této poruchy vyústily v eponym, v poslední době vše nasvědčuje tomu, že Pena-Shokeir není jednotná konkrétní diagnóza nebo syndrom, ale spíše popis klinicky a geneticky heterogenních fenotypů různorodé etiologie vedoucích ke sníženému pohybu plodu v děloze v důsledku své vlastní patologie bez ohledu na příčinu. Proto byl dodatečně zařazen mezi fenotypy spojované s tzv. „fetal akinesis/hypokinesis deformation sequence“ (FADS) (4). V některých rodinách se předpokládá autozomálně recesivní dědičnost, byla identifikována homozygotita pro posunovou mutaci v RAPSN genu a homozygotní zkrácená mutace v DOK7 genu (5). Patogeneticky bylo identifikováno několik dětí s PSS narozených matkám s myastenii gravis (6); nebo spojených s jinou autozomálně dominantní chorobou.

Medicína se stále vyvíjí

Možná nové znalosti

Každý pacient je jedinečný

Možná špatná diagnóza

Více informací o nemoci, referenčním centru a organizační informace naleznete na webu Orphanet: www.orpha.net

---

Souhrn o nemoci

Prenatální diagnostika PSS je možná od 14. týdne gestace (8,9). Abnormální vývoj nervového systému vede k fetální akinezi/hypokinezi (snížení fetálních pohybů) se sekundární artrogrypózou (kloubní kontraktury) a dysplázií skeletu. Prenatální ultrasonografie může odhalit polyhydramnion, krátký pupečník a hypoplázií plic. Kromě neurogenní artrogrypózy je PSS charakteristický intrauterinní růstovou retardací, různými kranio-faciálními abnormalitami (mikrocefalie, mikrognácie, rozštěpy patra, hypertelorismus, nízko uložené a deformované ušní boltce, propadlá/zploštělá špička nosu), kamptodaktylie a hypoplazie plic (3). Deformity skeletu jako skolióza, kyfaskolióza, pectus carinatum, vrozené dislokace kyčle, tzv. „rocker-bottom feet“ a syndaktilie mohou také doprovázet PSS. Výše zmíněné projevy se mohou lišit v míře závažnosti, obvykle jsou ale závažné. Hypoplázie plic je u PSS obligatorní a nevyskytuje se u jiných subtypů fetální akineze jako například u mnohočetné kongenitální artrogryposy (AMC). Byly popsány postižení kardiovaskulárního, urogenitálního (kryptorchismus), endokrinního a gastrointestinálního systému (3, 10). Ve většině případů je snížena inteligence.

Přibližně 30 % postižených dětí se rodí jako mrtvé. V opačném případě zmírají v neonatálním období nebo krátce poté, a to z důvodu opožděného vývoje, respiračních a neurologických problémů. Konečná prognóza dětí s PSS závisí především na závažnosti plicní hypoplazie.

Jsou popisovány dvě varianty tohoto syndromu, běžně uváděny jako Typ I a II. Pena-Shokeir syndrom Typ II (cerebro-okulo-facio-skeletální syndrom) se liší od typu I přítomností mikrocefalie, patologií očí (mikroftalmie, blefarofimóza anebo katarakta) a nepřítomností plicní hypoplazie (2, 11).

Diferenciální diagnostika:

- Cerebro-okulo-facio-skeletální syndrom 1; COFS1 ([OMIM 214150](#)) COFS syndrom, Pena-Shokeir syndrom, Typ II: je autozomálně recesivní progresivní neurodegenerativní porucha charakterizována mikrocefálií, vrozenými kataraktami, těžkou mentální retardací, malformacemi obličeje a artrogrypózou
- Tzv. Lethal congenital contracture syndrome; LCCS ([OMIM 253310](#)) je nejtěžší forma artrogrypózy, letální v novorozeneckém období.

Typické výkony

Pacienti s PSS musí podstoupit mnoho chirurgických výkonů pro zvýšení šance k přežití (12). U kojenců s kranio-faciálními abnormalitami anebo s hypoplázií plic je z důvodů zajištění dýchacích cest k dlouhodobé umělé plicní ventilaci prováděna tracheostomie (12,13,14). Dále bývají nutné operace hlasivek (cordotomie) (15), rozštěpové operace patra (12, 16), artrolýza (14) nebo korekční operace deformit skeletu.

Typ anestezie

Neexistují specifická doporučení pro celkovou nebo regionální anestezii. V literatuře bylo popsáno vedení celkové anestezie v sedmi případech (12-16). Vedení anestezie u PSS musí zohledňovat možnost výskytu komplikací v podobě obtížné intubace (12,16,17), dráždivých dýchacích cest (12,13), perioperačních dýchacích obtíží (12) a maligní hypertermie (12, 17).

Ve většině popsaných případů byla použita inhalační anestezie sevofluranem. V jedné kazuistice byla popsána totální intravenózní anestezie propofolem a remifentanilem po indukci sevofluranem a to bez komplikací (16).

V literatuře je popsán jeden případ těhotné s PSS, která podstoupila porod císařským řezem ve spinální anestezii (17). U pacientů s PSS trpící skoliózou nebo kyfoskoliózou, může být provedení neuroaxiální blokády komplikované. Regionální nebo lokální anestezie je bez výhrad.

Pro krátké a méně invazivní výkony připadá v úvahu ventilace obličejovou maskou při zachované spontánní nebo asistované ventilaci.

Nezbytná doplňková předoperační vyšetření (vedle standardní péče)

Anamnestické údaje týkající se předchozích operací a intubací nám mohou poskytnout cenné informace ohledně rizik při intubaci, kterým je žádoucí předejít. Cílené dotazy na opakující se aspirace, pneumonie a reflux by měly být součástí každé anamnézy.

Zvláštní příprava na zajištění dýchacích cest

Důležité je již samotný předpoklad obtížného zajištění dýchacích cest. Častá je mikrognácie. Rozštěpy patra mohou komplikovat laryngoskopii. V šesti případech popisovaných v literatuře byla ventilace maskou bezproblémová. Obtížná intubace byla popsána ve dvou případech. Přímá laryngoskopie s obrazem Cormack-Lehane stupně II byla popsána u dalších dvou případů.

Pro bezpečné zajištění dýchacích cest je klíčové použití algoritmů k obtížnému zajištění dýchacích cest a přítomnost zkušeného anesteziologického týmu. Musí být připraveny pomůcky k zajištění dýchacích cest v různých velikostech (obličejová maska, ústní a nosní vzduchovod, laryngeální masky, endotracheální rourky atd.). Pokud je k dispozici, tak i fiberoptický bronchoskop (odpovídající velikosti). V úvahu připadá i urgentní tracheostomie.

Zvláštní příprava před podáním krevních derivátů

Většina chirurgických výkonů u pacientů s PSS není spojena s větší krevní ztrátou.

Zvláštní příprava před zahájením antikoagulace

Neexistuje žádný důkaz podporující nezbytnost antikoagulace.

Zvláštní opatření při polohování, transportu a mobilizaci pacienta

---

Polohování pacientů může být obtížné vzhledem k preexistujícím kontrakturám. Zvláštní obezřetnost by měla být při polohování v celkové anestezii.

Interakce chronické medikace a anesteziologických agens

Neexistuje specifická farmakoterapie pacientů s Pena-Shokeir syndromem. Pacienti mohou užívat antiepileptika.

Anesteziologický postup

Sedativa v premedikaci by měla být používána opatrně u pacientů s respirační tísní a problémy s dýchacími cestami. Byl popsán dechový útlum po podání chloralhydrátu (12). Hypersekrece může zvyšovat riziko respiračních komplikací. Použití antimuskarinik (atropin nebo glykopyrolát) je s výhodou, zejména u ORL výkonů, kde je nezbytná fiberoptická intubace. Účinek antimuskarinik na slinění je plně doceněn při sedaci ketaminem. Inhalační úvod by měl být z důvodu špatné kvality žilního řečiště a očekávatelné obtížné intubace preferován. Premedikace perorálně podaným midazolamem se jeví jako vhodná před inhalačním úvodem. Přestože nebyly dosud popsány situace „can't intubate, can't ventilate“, upřednostňují někteří anesteziologové k zajištění ventilace obličejovou maskou inhalační úvod sevofluranem s oxidem dusným. Použití samotného sevofluranu k úvodu nebo po celou dobu anestezie bylo popsáno ve většině případů.

Z důvodu možného vzniku maligní hypertermie by mělo být od užití sukcinylcholinu upuštěno. Příklad v úvahu intubace bez svalových relaxans nebo jen s malou dávkou rokuronia (0,2-0,3 mg/kg). Pokud je k dispozici sugammadex, anesteziologové mohou použít vyšší dávky rokuronia k snazší laryngoskopii.

V průběhu umělé plicní ventilace by měl být brán ohled na stav plicního parenchymu. Vysokofrekvenční trysková ventilace byla popsána u endoskopické laserové operace hlasivek (15).

Zvláštní či doplňující monitorace

Volba monitorace by měla vycházet z povahy a rozsahu operačního výkonu. Zvláštní důraz je kladen na teplotní management a monitorace koncentrace oxidu uhličitého na konci výdechu, a to i u krátkých výkonů.

Možné komplikace

Opakované pokusy o endotracheální intubaci mohou vést k poranění dýchacích cest a otoku. Perioperační respirační problémy stejně jako možnost vzniku maligní hypertermie musí být na paměti během celého vedení anestezie u PSS.

Pooperační péče

Stupeň pooperační péče závisí na rozsahu a povaze operačního výkonu, stejně jako na stavu pacienta před samotným výkonem. Přestože není pooperační pobyt na jednotce intenzivní péče povinný, může být nezbytný.

Informace o akutních komplikacích spojených s nemocí / diferenciální diagnostika

---

Maligní hypertermie byla zmíněna v anamnéze u dvou pacientů s PSS, ale podmínky a spouštěč nebyly dobře zdokumentovány (12, 17). Hypermetabolický stav, který může být odpovědí organismu na stres způsobený anestezií nebo operačním výkonem, spolu se zvýšenou tělesnou teplotou, nárustem EtCO₂ a následnou metabolickou acidózou může imitovat maligní hypertermii (18). Z důvodů opatrnosti by měl být každý pacient s PSS považován za rizikový pro rozvoj maligní hypertermie, zejména pokud existuje podezření na myopatii.

Ambulantní anestezie

Neexistují žádná doporučení pro ambulantní výkony u pacientů s PSS. Ambulantní anestezie u pediatrických pacientů s PSS by měla být výjimkou z pravidla, a to po zvážení všech rizik a benefitů z ní plynoucích. Příkladem může být sedace s minimálními intervencemi a bez užití léků spouštějících maligní hypertermii.

Porodnická anestezie

Většina popisů vedení anestezie u PSS se týká pediatrické populace. Recentně byl publikován případ rodičky s PSS, která podstoupila porod císařským řezem ve spinální anestezii. V případě, že se žena s PSS dožije dospělosti, předpokládá se, že během dětství podstoupila mnoho anestezií s dohledatelnými záznamy o průběhu anestezie. Ačkoli tyto pacienti trpí mnoha komorbiditami, není-li regionální anestezie kontraindikována, může jim být podána jak epidurální porodní analgezie i regionální anestezie k císařskému řezu. Pokud se vyskytnou deformity skeletu, ke zvážení připadá ultrazvukem naváděná regionální technika (epidurální nebo spinální).

Reference:

1. Pena SD, Shokeir MH. Syndrome of camptodactyly, multiple ankyloses, facial anomalies and pulmonary hypoplasia: a lethal condition. *J Pediatr* 1974; 85(3): 373-5.
2. Hall JG. Analysis of Pena-Shokeir phenotype. *Am J Med Genet* 1986; 25: 99-117.
3. Hall JG. Pena-Shokeir phenotype (fetal akinesia deformation sequence) revisited. *Birth Defects Res A Clin Mol Teratol* 2009; 85:677-94.
4. Moessinger AC. Fetal akinesia deformation sequence. An animal model. *Pediatrics* 1983; 72:857-63.
5. Vogt J, Morgan NV, Marton T, Maxwell S, Harrison BJ, Beeson D, et al. Germline mutation in DOK7 associated with fetal akinesia deformation sequence. *J Med Genet* 2009; 46:338-40.
6. Brueton LA, Huson SM, Cox PM, Shirley I, Thompson EM, Barnes PRJ, et al. Asymptomatic maternal myasthenia as a cause of the Pena-Shokeir phenotype. *Am J Med Genet* 2000; 92:1-6.
7. Carrascosa-Romero MC, Pardal-Fernández JM, Sotoca-Fernández J, Onsurbe I, Tébar-Gil R. Pena-Shokeir syndrome type I, associated to Klippel-Feil syndrome type II in the same family, *Rev Neurol* 2007; 45(4): 229-32.
8. Shenker L, Reed K, Anderson C, Hauck L, Spark R. Syndrome of camptodactyly, ankyloses, facial anomalies, and pulmonary hypoplasia (Pena-Shokeir syndrome): obstetric and ultrasound aspects. *Am J Obstet Gynecol* 1985; 152: 303-7.
9. Ajayi RA, Keen CE, Knott PD. Ultrasound diagnosis of the Pena-Shokeir phenotype at 14 weeks of pregnancy. *Prenat Diagn* 1995; 15: 762-4
10. Kho N, Czarnecki L, Kerrigan JF, Coons S. Pena-Shokeir phenotype: case presentation and review. *J Child Neurol* 2002; 17:397-9.
11. Pena SD, Shokeir MH. Autosomal recessive cerebro-oculo-fasio-skeletal (COFS) syndrome. *Clin Genet* 1974; 5:285-93.
12. Boesen PV, French CE. Acute respiratory distress in Pena-Shokeir syndrome. *Ear Nose Throat J* 2004; 83(11):772-3.
13. Nakamura A, Kawahito S, Katayama T et al. Bronchospasm during anaesthesia in a patient with Pena-Shokeir syndrome. *Masui* 2005; 54(10):1146-8.
14. Tsujikawa S, Okutani R, Tsujii K, Oda Y. Anesthetic management of three pediatric cases with Pena-Shokeir syndrome. *J Anesth.* 2012; 26(3):445-8. doi: 10.1007/s00540-012-1342-5.
15. Kutschera J, Friedrich G, Urlsberger B, Eber E, Mueller W. Endoscopic laser posterior cordectomy in a newborn with bilateral vocal fold paralysis and cerebro-oculo-fasio-skeletal (Pena-Shokeir II) syndrome. *Eur J Pediatr* 2004; 163:120-1.
16. Bakan M, Kadir I, Karaaslan K, Ozturk E. Anaesthesia and orphan disease: anaesthetic management of a child with Pena-Shokeir syndrome. *Eur J Anaesthesiol* 2012; 29(12):595-6. doi: 10.1097/EJA.0b013e3283552265.
17. Wasiluk I, Manimekalai N, Panni M. Cesarean section in a patient with Pena-Shokeir syndrome, with severe scoliosis despite Harrington rod correction and known malignant hyperthermia history. Society for Obstetric Anesthesia and Perinatology SOAP 42nd Annual Meeting, San Antonio, Texas, May 12-16, 2010; Abstract ID: 156. http://soap.org/display_2010_abstract.php?id=156
18. Hopkins PM, Ellis FR, Hansall PJ. Hypermetabolism in arthrogryposis multiplex congenita. *Anaesthesia* 1991;46(5):374-5.

Datum poslední úpravy: březen 2014 (překlad duben 2020)

Toto doporučení bylo připraveno:

Autoři

Mefkür Bakan, anaesthesiologist, Bezmialem Vakif University, Istanbul, Turkey
mefkur@yahoo.com

Toto doporučení bylo recenzováno:

Recenzenti

Natesan Manimekalai, anaesthesiologist, University of Mississippi Medical Center at Jackson Mississippi, USA
natesan.manimekalai@jax.ufl.edu

Romero Carracostra, paediatrician, Hospital General Universitario de Albacete, Albacete, España
mccarrascosa@sescam.jccm.es

Toto doporučení bylo přeloženo do českého jazyka:

Překladatel:

Martin Kutěj, anesteziolog, Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, Fakultní nemocnice Ostrava a Lékařská fakulta Ostravské Univerzity, Ostrava, Česká republika a Lékařská fakulta Masarykovy univerzity, Brno, Česká republika
martin.kutej@fno.cz

Editoři českého překladu:

Martina Kosinová, **Martin Vavřina**, **Martina Klincová**, **Petr Štourač**, Klinika dětské anesteziologie a resuscitace, Fakultní nemocnice Brno a Lékařská fakulta Masarykovy univerzity, Brno, Česká republika, **Olga Smékalová**, Klinika anesteziologie, resuscitace a intenzivní medicíny, Fakultní nemocnice Plzeň a Lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Plzni, Plzeň, Česká republika

Záštitu překladu do českého jazyka:

<https://www.csarim.cz/>
<https://www.akutne.cz/>